

ліотекаря і користувача, до осмислення основних принципів інформаційного забезпечення науки. Модель інформаційно-пошукової поведінки, що враховує різні види факторів впливу: ситуативні, особисті та ін., а також різні типи каналів транспортування знань, є предметом вивчення зарубіжних авторів [19].

Отже, розглянуті сучасні уявлення, що реалізуються у таких аспектах, як: організаційний, інформаційно-бібліотечний, соціально-психологічний, свідчать:

1. У системі наукової комунікації відбуваються трансформаційні процеси: електронні канали доповнюють та удосконалюють існуючі, змінюють форми транспортування наукової інформації.

2. Бібліотека дедалі вивненіше займає місце ресурсної бази у представленні та передачі наукової інформації.

3. Транспортування знань сучасними каналами інформаційного забезпечення науки відзначається соціально-психологічними особливостями взаємодії бібліотекарів та користувачів наукової інформації, тому ця проблема потребує подальшого вивчення.

Список використаної літератури

1. Гончаренко А.П. Проблемы развития системы научно-технической информации в Украине / А.П. Гончаренко, В.Д. Пархоменко // Информ. ресурсы России. – 2004. – № 5. – С. 38-40.
2. Белл, Деніел. Прихід постіндустріального суспільства // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. – К., 1996. – С. 194-251.
3. Михайлов А.И. Научные коммуникации и информатика / А.И. Михайлов, А.И. Черный, Р.С. Гиляревский. – М.: Наука, 1976. – С. 6-100.
4. Соколов А.В. Метатеория социальной информации. – СПб., 2001. – 351 с.
5. Соколов А.В. Социальные коммуникации: Учеб.-метод. пособие. – М.: ИПО Профиздат, 2001. – 224 с.
6. Почепцов Г.Г. Теория коммуникаций. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2001. – 656 с.
7. Ильганаева В.О. Библиотечна освіта: нова парадигма розвитку.

тку. – К.: Ред. журн. «Бібл. вісник», 1996. – С. 81-118.

8. Слободяник М.С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій. – К.: Ред. журн. «Бібл. вісник», 1995. – С. 29-57.

9. Минкина В.А. Коммуникационная политика библиотеки: содержание и особенности формирования // НТБ. – 2003. – № 6. – С. 13-30.

10. Мирский Э.М. Проблемы исследования коммуникаций в науке / Э.М. Мирский, В.Н. Садовский // Коммуникация в современной науке: Сб. переводов. – М.: Прогресс, 1976. – С. 5-24.

11. Леонов В.П. Библиотечно-библиографические процессы в системе научных коммуникаций. – СПб.: Б-ка Рос. акад. наук, 1995. – С. 12-39.

12. Гиляревский Р.С. Общие закономерности в развитии дисциплин научной информации и коммуникации: Дис. ... д-ра фил. наук в форме науч. доклада: 05.25.01 / ВИНТИ. – М., 1989. – 47 с.

13. Иванов С.А. Статистический анализ документальных информационных потоков / С.А. Иванов, Н.В. Круковская // НТИ. Сер. 2. – 2004. – № 2. – С. 11-14.

14. Бурчинский С.Г. Научоведческий анализ современных тенденций и перспектив развития научной проблемы: методол. принципы исследования / С.Г. Бурчинский, Ю.К. Дупленко // Наука та наукознавство. – 1999. – № 2. – С. 42-48.

15. Бернд В. Влияние электронных средств информации на процессы обучения и исследования / В. Бернд, Г.А. Евстигнеева // 8-я Международная конференция «Крым-2001» «Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества»: Тр. конф., Судак, Автономная Республика Крым, Украина, июнь 9-17, 2001, т. 1.

16. Антопольский А. Информационные ресурсы фундаментальной науки / А. Антопольский, Е. Козлова, А. Жежель, Г. Глотова, В. Ауссем, Т. Наук // Информ. ресурсы России. – 2004. – № 5. – С. 2-7.

17. Рубанец О.М. Інформаційне суспільство: від технологічної й комунікативної парадигми до соціальної // Практична філософія. – 2003. – № 3. – С. 28-33.

18. Бердник Л.Г. Корпоративность человеческого общества и корпоративное сознание социальных субъектов // Перспективы. – 2003. – № 1(21). – С. 95-103.

19. Boyd A. Multi-channel information seeking: a fuzzy conceptual model // Aslib Proceedings – 2004. – Vol. 56. – N 2. – P. 81-88.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ: СТВОРЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ, ДОСТУП

КОНФЕРЕНЦІЇ. СЕМІНАРИ. ЧИТАННЯ

3-7

жовтня 2005 року в м. Алушті Автономної Республіки Крим відбулася друга Міжнародна науково-практична конференція «Informatio-2005» «Інформаційні ресурси: створення, використання, доступ».

Організаторами цього форуму були: Міністерство культури і туризму України, Асоціація «Інформатіо-Консорціум», Міжнародний фонд «Відродження», Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національна парламентська бібліотека України, Інститут математичного моделювання «Фраксім», Книжкова палата України імені Івана Федорова, Центр безперервної інформаційно-бібліотечної освіти ДАКККіМ, Наукова бібліотека Таврійського національного університету, Наукова бібліотека Севастопольського національного технічного університету.

Інформаційну підтримку здійснювали журнали «Вісник Книжкової палати», «Бібліотечна планета», інформаційне видання «Інформаційний локатор», Інтернет-видання www.informatio.org.ua, фінансову – Інститут «Відкрите суспільство» (Будапешт), Міжнародний фонд «Відродження», Інститут математичного моделювання «Фраксім».

Чітку організацію та проведення конференції забезпечив оргкомітет у складі: О. Васильєва (голова), О. Архипської, О. Бруй, Т. Вилегжаніної, Н. Ржевцевої, М. Сенченка, В. Спірової, І. Шевченко, В. Чьочь, Т. Ярошенко.

У роботі конференції взяла участь заступник міністра культури і туризму України О. Костенко.

С. Басенко

Понад 100 фахівців публічних бібліотек України, наукових бібліотек університетів та інших вищих навчальних закладів, Книжкової палати України імені Івана Федорова, Національного електронно-інформаційного консорціуму Росії, Інформаційного консорціуму бібліотек Казахстану та ін. – обмінювалися досвідом у секціях «Світові інформаційні ресурси», «Практика діяльності бібліотечних консорціумів», «Публічні бібліотеки в інформаційному середовищі», «Інформаційні ресурси бібліотек та установ», «Інформаційні ресурси відкритого доступу», «Електронні ресурси: організація, доступ, використання».

Було організовано також тренінги «Створення інформаційних центрів з питань євроінтеграції», «Проблеми підготовки персоналу для роботи в сучасному інформаційному середовищі», а також – для представників програми «Створення інформаційних центрів з питань євроінтеграції».

Широкий спектр питань обговорювався на засіданнях «круглих столів»: «Для директорів публічних бібліотек», «Електронні ресурси відкритого доступу та проблеми інтелектуальної власності».

У рамках конференції також відбулися річні збори представників організацій – учасниць програми «eIFL в Україні»

На пленарному засіданні з вітальним словом виступив директор Асоціації «Інформатіо-Консорціум» **О. Васильєв**, який, зокрема, зазначив, що Асоціація протягом багатьох років підтримує низку інформаційних проектів, розрахованих на бібліотеки, інші інформаційні установи, а також на громадські організації, що опікуються питаннями інформатизації.

Відкрила конференцію доповіддю «Публічні бібліотеки в інформаційному просторі України: правові аспекти діяльності» генеральний директор НПБ України **Т. Вилегжаніна** (основні положення викладено в «Колонці головного редактора»).

Директор з інноваційної та комунікаційної діяльності Міжнародного фонду «Відродження» **О. Архипська** говорила про те, що ця конференція нестандартна й її особливість – у поєднанні теми інформаційного забезпечення суспільства і проектів створення центрів європейської інтеграції на базі публічних бібліотек. Однією з місій Фонду є підтримка партнерських стосунків між владними, державними, громадськими організаціями, бізнесовими структурами, і тому мова йтиме, зокрема, про міжнародні проекти, міжнародну діяльність. Вона також зупинилася на загальних проблемах розвитку інформаційного суспільства, зокрема, відсутності протягом попередніх

років національної стратегії щодо цього, органу управління цією діяльністю в Україні. **О. Архипська** відзначила роль міжнародних благодійних фондів і громадських організацій в інформатизації України, підкресливши, що Національна програма інформатизації майже не діє через недостатнє або навіть відсутнє фінансування цієї діяльності.

Йшлося також про непрозорість у питанні фінансування державних програм взагалі (програми: Інформатизації..., Збереження бібліотечних і архівних фондів..., Електронна Україна... тощо), моніторинг реалізації котрих жодного разу не здійснювався. Побудовою інформаційного суспільства в Україні уряд майже не опікувався, фактично ця робота лобювалася громадськими організаціями і міжнародними фондами. Акцентуючи увагу на питанні інформатизації України, **О. Архипська**, зокрема, зупинилася на тлумаченні поняття «інформаційне суспільство» на

Всесвітньому саміті з інформаційного суспільства у грудні 2003 року у Женеві: «Інформаційне суспільство це є відкрите для всіх і направлене на розвиток суспільство, в якому кожен міг би створювати інформацію і знання, мав би до них доступ, користувався і обмінювався б ними, з тим, щоб дати окремим особам, меншинам і народам можливість повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму стійкому розвитку і підвищуючи якість свого життя».

Основними його ознаками є – відкритість, свобода особистості, свобода комунікацій. Багато країн вже мають певний досвід і свою модель інформаційного суспільства, пов'язану з націо-

нальною самоідентифікацією. Доповідач також зупинилася на чинниках готовності країн до створення інформаційного суспільства: кількість персональних комп'ютерів на душу населення, кількість персональних комп'ютерів у структурах держави – школах, бібліотеках, інформаційних установах, відсоток підключених до Інтернету персональних комп'ютерів, відсоток витрат на програмне забезпечення відносно витрат на технічне забезпечення, кількість мобільних телефонів, телевізорів, газет на душу населення тощо.

З прагненням до співпраці між урядовим і громадським секторами було створено незалежну громадську робочу групу «Електронна Україна», метою якої було спонукати уряд звернути увагу на питання інформатизації суспільства. Завдяки співробітництву громадських і міжнародних донорських організацій проведено форум «Громадський сектор – за», де було

визнано, що позиція громадськості стосовно створення інформаційного суспільства є вірною. На парламентських слуханнях у вересні представлено національну стратегію розвитку інформаційного суспільства.

Питання щодо створення електронних ресурсів для науки та освіти України висвітлила у своїй доповіді директор Національної бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» **Т. Ярошенко**. Проблеми інформаційного ринку України окреслив **О. Васильєв**.

На «круглому столі» для директорів публічних бібліотек України обговорювалися проблеми нормативно-правового поля діяльності бібліотек, зокрема зміни і доповнення до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», правові аспекти надання бібліотеками послуг з електронної доставки документів, необхідність встановлення соціальних стандартів для гарантованого фінансування бібліотечного обслуговування громадян України, а також питання, що не залишило байдужим жодного з учасників, – місце бібліотек України в системі державних закупівель товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти.

Відкрила засідання «круглого столу» і головувала на ньому **Т. Вилегжаніна**, зазначивши, що на традиційних щорічних нарадах директорів публічних бібліотек обговорюється широке коло важливих питань. Цього року така нарада не відбулася, тому актуальні бібліотечні проблеми винесено для обговорення на цей «круглий стіл».

Розглядаючи питання необхідності розроблення соціальних стандартів для гарантованого державного фінансування бібліотечної галузі, присутні схвалили думку директора Рівненської ОУНБ **В. Ярошук** щодо потреби здійснити відповідне дослідження по регіонах, створити робочу групу, з'ясувати бачення владними органами цієї проблеми, спираючись на державні формули для розроблення цих показників, необхідних документів. Підхід до регіональних установ має бути різним, адже ОУНБ обслуговує не тільки жителів міста, а й, наприклад, студентство всієї області, в такому разі мають бути дотації до бюджету міста.

Директор Тернопільської ОУНБ **В. Вітенко** зазначив, що нормативи в середньому на одного жителя України не можна застосовувати, тому що західні області не є густонаселеними. Так, за фінансуванням Тернопільщина 20 років поспіль займає 24 місце (до того ж кошти спочатку йдуть на філармонії, школи мистецтв та ін., а на бібліотеки – залишки). В останні роки Тернопільська ОУНБ з бюджету не отримала жодної копійки на придбання книг.

У зв'язку з цим гостро обговорювалася проблема поповнення фондів. **Н. Богза** (директор Миколаївської ОУНБ), **В. Ярошук** говорили про необхідність продовжити дію програми поповнення фондів. У бюджеті на 2006 рік у регіонах не закладено коштів на придбання літератури бібліотеками, оскільки обласні програми поповнення бібліотечних фондів розробляються на основі державної програми. Було вне-

сено пропозицію ініціювати подання Національної парламентської бібліотеки України до Міністерства культури і туризму (МКіТ) України про необхідність продовження терміну дії програми.

Директор Публічної бібліотеки ім. Лесі Українки м. Києва **Л. Ковальчук** запропонувала створити Раду директорів, можливо, при МКіТ України, на яку виносити для обговорення не всі назрілі проблеми одразу, а вирішувати послідовно конкретні завдання.

Щодо надходжень книжок у рамках Державної програми розвитку і функціонування української мови на 2004-2010 рр., то ускладнює роботу те, що видання для регіонів надсилаються до обласних бібліотек, які перетворили у міні-бібліотеки. А для того, щоб їх довести до районних книгозбірень, немає коштів.

На «круглому столі» піднімалася і дуже болюча проблема кадрів. Це, зокрема, стосується, як зазначила **Л. Ковальчук**, і навчання бібліотечної професії за державним замовленням. Питання щодо цього неодноразово порушувалось, але результатів немає. Проблема кадрів тісно пов'язана з оплатою праці, зокрема стосовно обласних бібліотек.

Постановою Кабінету Міністрів України № 134 від 07.02.01 «Про впорядкування умов оплати праці працівників установ і організацій окремих галузей бюджетної сфери» посадові оклади працівників установ, що мають особливу громадську значущість і включені до переліку, затвердженого Мінкультури, підвищуються на 20%. Але такий перелік досі не складено МКіТ України. У новій тарифній сітці не передбачено доплату за роботу у соціально значущих установах.

Нова редакція постанови КМ України № 1298 не містить вказаного положення, а зазначена постанова № 134 втратила чинність. Таким чином, сьогодні на законодавчому рівні не закріплено доплату працівникам закладів, які мають особливу громадську значущість.

Учасники «круглого столу» взяли активну участь в обговоренні поправок до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», зокрема зупинившись на проекті змін до нього, які розробило МКіТ України і розіслало регіональним бібліотекам.

Зазначалося, що багато в чому положення Закону не узгоджуються з іншими законами і нормативними актами України, через що він не працює. Так, неввірно визначено поняття «документ», «централізована бібліотечна система», «державна політика у бібліотечній справі», «бібліотечна система».

О. Башун, заступник директора Донецької ОУНБ, зауважила, що при розробці Закону обласний та районний рівні ніхто не враховував, хоча свого часу пропозиції щодо трактування цього було передано до МКіТ України. Так, наприклад, згідно з Законом «Про музеї і музейну справу», всі музеї мають науковий статус.

В. Вітенко підтримав свого колегу, піднявши питання щодо невизначеності у бібліотечному Законі статусу обласних універсальних наукових біб-

ліотек, а також статусу їхніх директорів та директорів центральних бібліотек, які призначаються місцевими радами народних депутатів. Щодо розроблення Положення про ОУНБ, якого досі не існує, то зазначалося, що в Законі цього визначення немає.

На роботі з людьми, які мають особливі потреби, зупинилася **В. Ярошук**, зазначивши також, що цей вид діяльності не прописано в Законі. А обслуговування вказаної категорії користувачів потребує перепроєктування приміщень бібліотек, спеціального обладнання, наприклад ліфтів, і фінансування цього можна вимагати тільки, якщо таку діяльність передбачено Законом. Наводячи досвід російських колег, які розробляють стандарт щодо обслуговування людей з особливими потребами, запропонувала, в разі його прийняття в СНД, запровадити цей стандарт і в Україні.

І. Цуріна, завідувачка відділу наукового аналізу та розвитку бібліотечної справи НПБ України, говорила про те, що не можна розглядати Закон тільки з точки зору бібліотек системи МКіТ України. Необхідно враховувати також інтереси бібліотек інших типів і форм власності. Треба в окремій статті Закону визначити типи і види бібліотек. Йшлося також про те, що окремі положення, зокрема, стосовно доплати за знання іноземних мов, перелік платних послуг тощо, не потрібно прописувати у Законі, тому що є динаміка розвитку, і з часом Закон буде обмежувати ці види діяльності.

На правових недоречностях Закону акцентувала увагу присутніх вчений секретар НПБ України **Н. Розколупа**, зауваживши що у ньому є багато норм, котрі не працюють, тому що суперечать чинному законодавству. Яскраві приклади: будь-яка бібліотека, навіть та, що підпорядковується іншому власнику, наприклад – Міністерству освіти і науки України, може бути закрита тільки за дозволом МКіТ України. А це нонсенс.

Підсумовуючи обговорення проблеми бібліотечного Закону, **І. Шевченко** (Центр безперервної інформаційно-бібліотечної освіти ДАКККіМ) підтримала пропозиції та зауваження всіх присутніх. Вона запропонувала до проекту змін і доповнень додати те, що було озвучено на «круглому столі», долучити фахівців до доопрацювання пропонованих змін, а потім приступити до роботи над новою редакцією Закону, що і внести до планів діяльності на 2006 рік.

Активне спілкування відбулося за темою «**Бібліотеки у системі державних закупівель**». **Т. Вилегжаніна** поділилася досвідом НПБ України, яка почала здійснювати закупівлю на тендерній основі з 2002 року. У 2003 році відбулося понад 100 тендерів, 2004 року – 10, 2005 – 2 (на використання Інтернету та на передплату). В бібліотеці існує тендерний комітет під головуванням генерального директора. Тендерна документація розробляється дуже ретельно.

Директор Дніпропетровської ОУНБ **Н. Тітова** висловила подяку НПБ України за допомогу у підготовці документації для відкритих торгів на передплату, високий професійний рівень якої відзначили юристи Дніпропетровщини.

Багато присутніх висловилися за необхідність прийняття спеціальної постанови КМ України щодо процедури закупівлі книг.

Наприкінці «круглого столу» відбулися презентації. Директор Закарпатської ОУНБ **Л. Григаш** представила

збірник «Бібліотечна орбіта інформаційного суспільства», підготовлений фахівцями ОУНБ до 60-річчя бібліотек регіону. **І. Цуріна** – нові методичні видання НПБ України: «Бібліотечна Україна в цифрах: статистичний збірник (2003-2004 рр.)», аналітико-статистичне видання «Регіональні бібліотеки», нове видання «Планування: стратегія і тактика» із серії «Публічні бібліотеки», де детально висвітлено методику розробки стратегії діяльності невеликої публічної бібліотеки, а на її основі – річного плану, вміщено розробку методичного дня «Готуючись до планування», переклад стратегічного плану публічної бібліотеки м. Данвіль (США) та річні плани окремих ЦБС. На останнє видання надійшло багато замовлень з усіх регіонів.

При підведенні підсумків «круглого столу» І. Шевченко, зокрема, зазначила, що порушені проблеми – дуже глобальні, і МКіТ України має так будувати свою роботу, щоб поступово їх вирішувати. Треба розібратися, які підходи щодо соціальних стандартів вироблено Урядом, та підключитися до розроблення соціальних стандартів стосовно бібліотечної галузі. Вона наголосила, що стандарти не можна розробляти з огляду на сучасний економічний стан держави, вони мають бути високими і розраховані на перспек-

тиву, незалежно від того, чи має на даному етапі держава гроші. Наприкінці було також висловлено думку, що 2006 року доцільніше нараду директорів провести восени, скоріше всього на базі Дніпропетровської ОУНБ.

Під час конференції також відбувся «**круглий стіл**» з обговорення міжнародної політики Міністерства культури і туризму України, організаторами якого були Міністерство та Міжнародний фонд «Відродження». Участь у «круглому столі» брала заступник Міністра **О. Костенко**, яка зробила доповідь щодо міжнародної діяльності МКіТ України та окреслила пріоритетні напрями популяризації української культури у світі та можливості культурного обміну. Учасники «круглого столу» вперше публічно та відкрито мали можливість вплинути на формування політики Міністерства в галузі міжнародної політики. Вони обговорювали плани МКіТ України на 2006

рік у питанні євроінтеграції, популяризації української культури у світі, Програму «Закордонне українство» і програму створення європейських інформаційних центрів на базі публічних бібліотек. Було зазначено, що результати «круглого столу» будуть враховані при формуванні плану діяльності Міністерства культури і туризму України на 2006 рік, а відділ аналізу та прогнозування діяльності бібліотек та інформаційних мереж Міністерства має бути двигуном бібліотечної галузі.

Під час підведення підсумків роботи конференції і організатори, і учасники із задоволенням відзначили її надзвичайну корисність і плідність. Було також висловлено впевненість у тому, що наступного року така професійна зустріч фахівців обов'язково відбудеться.

Пропонуємо увазі фахівців інформацію про дисертації, захищені за спеціальністю 07.00.08 "Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство" у 2003-2004 рр.

- Андрюшенко О.А. «Система бібліотечно-інформаційного забезпечення галузі фізичної культури і спорту в Україні» (2003)
- Блажкевич А.Л. «Краєзнавча бібліографія Галичини: становлення та розвиток (XIX ст. – 30-і рр. XX ст.)» (2003)
- Бородіна Г.Г. «Мережа бібліотек Півдня України: формування та тенденції розвитку (XIX – поч. XX ст.)» (2003)
- Васюк О.В. «Інформаційно-бібліографічне забезпечення юристів в умовах формування правової держави» (2003)
- Денисенко С.О. «Інтеграція краєзнавчих фондів бібліотек регіону в умовах інформатизації» (2003)
- Іваннікова М.К. «Кирилична світська книга XVII ст. в фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського: історико-кодинологічний опис» (2003)
- Іванова О.А. «Рукописна книга XVI ст. в Україні. Основні засади кодинологічного опису» (2003)
- Лисенко Л.В. «Бібліотечні колекції та зібрання XIX-XX століття як об'єкт археографічного та джерелознавчого опису» (2004)
- Марчук Ю.М. «Забезпечення регіональних органів управління ситуативною інформацією: бібліографічний підхід» (2003)
- Матвійчук О.Є. «Діяльність шкільних бібліотек по забезпеченню інформаційних потреб старшокласників» (2004)
- Миронець Н.Р. «Книжково-рукописне зібрання барона Ф.Р. Штейнгеля: формування, зміст, доля» (2004)
- Міщук Г.А. «Бібліотечні колекції з історії нумізматики XIX – початку XX ст. у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського: історія формування та сучасний стан» (2004)
- Міщук С.М. «Бібліотека Волинського краєзнавчого музею у Житомирі (1900-1932): походження, склад, доля» (2003)
- Паславський Т.Б. «Історико-картографічні дослідження середніх віків та нової доби в Україні: бібліографознавчий аспект» (2003)
- Пасмор Н.П. «Бібліотечно-інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю»
- Прокопенко Л.С. «Бібліографічна секція Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та закладів як осередок дослідження національної бібліографії (1965-2002 рр.)» (2004)
- Рогова П.І. «Педагогічні бібліотеки України II пол. XIX – 20-і рр. XX ст.» (2004)
- Сохань С.В. «Бібліотечно-археографічна діяльність М.І. Петрова (1840-1921)» (2003)
- Чен Щзешцінь «Бібліотечно-інформаційні мережі Китаю: сучасний стан та перспективи розвитку»

Джерело:

Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 88-92; 2004. – № 4. – С. 68-72.